

виробництва. Критичний стан технічної бази сільського господарства залишається головною причиною низької продуктивності праці та значних втрат сільськогосподарської продукції.

3. Ресурсне забезпечення сільського господарства на рівні агрозоотехнічних вимог потребує налагодженої взаємовигідної роботи аграрних підприємств та їх партнерів по АПК – машинобудівних підприємств, промисловості по виробництву мінеральних добрив і засобів захисту рослин та тварин, сервісних структур.

4. Досі в державі відсутня технічна політика, яка б захищала інтереси аграрного виробництва. На цій основі сформувався і набрав динамічного розвитку диспаритет цін на промислові ресурси та сільськогосподарську продукцію.

5. Висока вартість матеріально-технічних ресурсів промислового походження стала головною причиною їх обмеженого надходження в сільське господарство, а звідси – і зниження продуктивності аграрного виробництва. Між тим, ресурсозабезпечення слід розцінювати як базову умову відродження аграрного виробництва і підвищення його продуктивності взагалі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Березівський П.С. Організація виробництва в аграрних формуваннях: навч. посіб. / П.С. Березівський, Н.І. Михалюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
2. Дідковська Л.І. Поліпшення забезпечення матеріально-технічними ресурсами аграрного виробництва / Л.І. Дідковська // Економіка АПК. - 2010. - №9(119). - С. 131-137.
3. Економіка і організація аграрного сервісу / П.О. Мосіюк, О.В. Крисальний, В.А. Сердюк [та ін.]; за ред. П.О. Мосіюка. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 345 с.
4. Іванишин В.В. Інноваційне забезпечення оновлення техніко-технологічної бази підприємств АПК / В.В. Іванишин // Економіка АПК. - 2010. - № 1. - С. 130.
5. Шибанін В.С. Системне оновлення і розвиток матеріально-ресурсного потенціалу сільського господарства (організаційно-економічні аспекти) / Шибанін В.С. - К.: ННЦ ІАЕ, 2005. - 276 с.

УДК 336.6

НАПРЯМИ ЗАЛУЧЕННЯ ЗАОЩАДЖЕНЬ НАСЕЛЕННЯ НА ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Худолій Л.М. – д.е.н., професор, НУБіП України

Постановка проблеми. Сучасні ринкові умови ефективного функціонування економіки країни вимагають значних фінансових ресурсів. Труднощі на політичній та економічній арені України, тяжкі наслідки світової економічної кризи стимулюють пошук усе нових джерел інвестиційних ресурсів для стабі-

лізації розвитку фінансового ринку як головного акумулятора грошових коштів країни. І найбільш перспективним та економічно вигідним джерелом його наповнення є заощадження населення, про що свідчить і загальносвітова практика. Тому пошук напрямів залучення заощадження населення на фінансовий ринок залишається актуальним.

Сума ефектів, отриманих від заощаджень населення на фінансовий ринок, визначає обсяги національного виробництва, рівень інноваційного розвитку держави, темпи розвитку економічного зростання і, як наслідок, збільшує економічну могутність держави та добробут її населення, яке у свою чергу стимулює обсяги заощаджень населення.

Стан вивчення проблеми. Вагомий внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів залучення заощаджень населення в економіку країни здійснили такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як В.Д. Базилевич, О.Д. Вовчак, А.П. Вожжов, В.М. Гесць, О.В. Дзюблук, Я.Я. Дяченко, Т.І. Єфименко, В.В. Корнєєв, А.Я. Кузнєцова, В.Д. Лагутін, І.О. Лютий, М.І. Макаренко, В.І. Міщенко, А.М. Мороз, В.М. Опарін, М. І. Савлук, Т. С. Смовженко, О. М. Тридід та ін. Але потребує подальшого вивчення питання обґрунтування та розробки сучасних методів залучення вільних коштів населення на фінансовий ринок.

Завдання і методика досліджень. Метою статті є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів залучення заощаджень населення на фінансовий ринок. Для досягнення поставленої мети були використані сучасні наукові методи, зокрема монографічний, історичний, аналізу і синтезу, конкретизації.

Результати досліджень. У сучасному світі ринок інвестиційних ресурсів, сформованих із заощаджень населення, займає важливе місце в обігу капіталів. Він представляє собою сегмент фінансового ринку, який утворюється за допомогою обігу капіталу дрібних інвесторів, що залучаються через комерційні банки, недержавні пенсійні фонди і страхові компанії, а також за допомогою продажу населенню цінних паперів (державних, регіональних, корпоративних). Український ринок колективних інвестицій має національні особливості, які проявляються в обмежені розвитку конкретних напрямів інвестиційної діяльності, що безпосередньо позначається на привабливості інститутів за трьома основними показниками – надійності, ліквідності, прибутковості [1]. У структурі інвестицій в основний капітал найбільшу частку займає фінансування за власних коштів підприємств та організацій (таблиця 1). Найбільшою їх питома вага була у 2009 р. – 63,3 %, що на 7,6 % менше ніж у 2010 р. і на 6,6% більше ніж у 2009 р. Також важливим елементом структури джерел фінансування є кредитування банків та інші позики, частка яких у 2009 р. становила 17,3%, зменшившись у 2010 р. до 13,7% загальної структури інвестицій в основний капітал. Інвестування іноземними установами залишається на досить низькому рівні: їх частка у 2010 р. є найменшою і становить 2,3 %, хоча у 2009 році даний показник мав значення 4,5%, випереджаючи на 1,8% частку у джерелах фінансування інвестицій в основний капітал кошти місцевих бюджетів, на 1,3% – кошти населення на будівництво власних квартир та на 0,9% – коштів населення на індивідуальне житлове будівництво, поступившись лише 0,1% коштам державного бюджету, частка яких знаходилась на рівні 4,4%.

Таблиця 1 - Структура інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування у 2008-2011 рр. ,%*

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Інвестиції в основний капітал, всього	100,00	100,00	100,00
у тому числі за рахунок:			
коштів державного бюджету	5	4,4	6,3
коштів місцевих бюджетів	4,2	2,7	2,9
власних коштів підприємств та організацій	56,7	63,3	55,7
коштів іноземних інвесторів	3,3	4,5	2,3
коштів населення на будівництво власних квартир	4,1	3,2	3,1
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	5	3,6	10,7
кредитів банків та інших позик	17,3	14,2	13,7
інших джерел фінансування	4,4	4,1	5,3

* Складено за даними: www.ukrstat.gov.ua

Аналіз даних таблиці 2 засвідчує зниження обсягів фінансування основного капіталу за рахунок власних коштів підприємств та організацій у 2010 р. на 48141 млн. грн. Динамічно зменшуються обсяги кредитів банків та інших позик від 40451,00 млн. грн. у 2008 р. до 20611 млн. грн. у 2010 р.

Таким чином, слід зазначити, що перспективним джерелом грошових коштів на фінансовому ринку є залучення заощаджень населення. Лише у 2010 р. було залучено коштів домогосподарств на суму 104826 млн. грн., що становить більше 60% всіх фінансових ресурсів країни.

Таблиця 2 - Динаміка інвестиції в основний капітал за джерелами фінансування 2008-2010 рр., млн. грн.

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Інвестиції в основний капітал, всього	233081,00	151777	150667
у тому числі за рахунок			
коштів державного бюджету	11576,00	6687	9479
коштів місцевих бюджетів	9918,00	4161	4357
власних коштів підприємств та організацій	132138,00	96019	83997
коштів іноземних інвесторів	7591,00	6859	3429
коштів населення на будівництво власних квартир	9495,00	4792	4653
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	11589,00	5502	16176
кредитів банків та інших позик	40451,00	21581	20611
інших джерел фінансування	10323,00	6176	7965

* Складено за даними: www.ukrstat.gov.ua

В Україні для цілого ряду домашніх господарств придбання житла є важливим способом вкладення заощаджень. Домогосподарства прагнуть вкласти кошти, накопичені у валюті, у нерухомість і позбутися паперових грошей [2]. Переливу заощаджень домогосподарств на первинний ринок житла сприятиме чинна система оподаткування доходів громадян, отриманих ними від продажу новозбудованого житла. Адже така схема дозволяє практично ухилитися від оподаткування, сплачуючи лише податок у розмірі мінімальної заробітної плати. Тому як механізм стимулювання вкладання заощаджень домогосподарств у житлову сферу можна запропонувати податкові пільги у вигляді зме-

нення в два рази або введення нульової ставки податку з доходів громадян для тих, хто витрачає частину свого доходу на будівництво житла.

Депозитні вклади домогосподарств на сьогоднішній день є найбільш розповсюдженою формою заощаджень. Проте при цьому існують деякі недоліки, а саме: невисока доходність, яка, в основному, перебиває інфляційне знецінення грошей; недоступність коштів упродовж обумовленого в договорі часу або можливість втрати значної частини доходу у випадку дострокового відкриття вкладу; наявність депозитного ризику, тобто можливості повного або часткового неповернення вкладів чи затримки їхнього повернення через можливе банкрутство банку; відсутність гарантій повернення коштів, більших за установлену законом суму. Але разом з тим, вони мають і ряд позитивних моментів, серед яких: наявність фіксованого і передбачуваного доходу, вони забезпечені гарантіями повернення коштів, передбачено регулювання банківських операцій відповідними наглядовими органами. Тому для стимулювання заощаджень населення на фондовий ринок завдяки депозитним рахункам необхідно нівелювати існуючі недоліки.

Аналіз ринку фінансових посередників свідчить, що трансформація заощаджень саме за допомогою депозитних вкладів у кредитних спілках в інвестиційні ресурси має ряд особливостей, урахування яких сприятиме покращенню індивідуальному капіталовкладенню в Україні [3]. Перше – це різноманітність мотивів заощадження членів кредитної спілки, яка впливає на вимоги до напряму інвестування. По-друге, динаміка вкладів населення на депозитні рахунки кредитних спілок визначається здебільшого рівнем соціально-економічного розвитку країни та рівнем добробуту населення. По-третє, на динаміку активності кредитних спілок на ринку фінансових послуг здійснюють значний вплив зміни законодавчо-регуляторного характеру. Таким чином, професійна діяльність кредитних спілок на ринку фінансових послуг України має базуватися на принципах соціальної відповідальності та єдиних кооперативних стандартах, які відповідають критеріям кредитної кооперації та ідентифікують цей фінансовий інститут як класичну кооперативну фінансову установу.

Слід відзначити також недержавні пенсійні фонди, як важливого фінансового посередника в механізмі залучення інвестицій. Розвиток такого інституціонального інвестора дасть змогу домогосподарствам акумулювати пенсійні кошти, а емітентам – випускати цінні папери для розвитку виробництва [4].

Наступним напрямом залучення заощаджень населення на фінансовий ринок є активна участь населення в діяльності фондового ринку. Ураховуючи різний ступінь економічного розвитку окремих країн, глобалізація фондових ринків має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, позитивними наслідками вважається те, що глобалізація фондових ринків дозволяє залучати великі обсяги іноземних та вітчизняних інвестицій, запроваджувати новітні технології, сприяти розвитку національних фінансових інститутів і впровадженню нових фінансових інструментів на фондових ринках. З іншого боку, процес глобалізації фондових ринків може привести до привнесення у національне економічне середовище великих ризиків, оскільки нестабільність фондового ринку в одній країні може впливати на фондові ринки інших країн світу. За таких умов проблема стійкості вітчизняного фондового ринку набуває

особливого значення. Вирішенням поставлених протиріч може бути розповсюдження серед домогосподарств державних цінних паперів з доступним номіналом на взаємовигідних умовах.

Як свідчать результати національних досліджень, фінансова грамотність України має значні проблеми [5]. Домогосподарства виходять на фінансовий ринок і припускаються багатьох помилок. Незважаючи на майже два десятиліття розвитку в нашій країні ринкової економіки, рівень практичної фінансової грамотності населення залишається надзвичайно низьким. Подолання існуючих проблем дасть змогу значно прискорити розвиток національної економіки за рахунок залучення заощаджень домогосподарств на фінансовий ринок.

Висновки і пропозиції. Таким чином, важливими напрямками активізації залучення заощаджень населення на фінансовий ринок є:

- стимулювання вкладень населення на іпотечний ринок шляхом зниження податкового навантаження на доходи громадян-інвесторів житлового будівництва;
- активна участь населення в діяльності фондового ринку за допомогою розповсюдження державних цінних паперів з доступним номіналом на взаємовигідних умовах;
- зміцнення загальнонаціональної та регіональної фінансової грамотності населення;
- стимулювання збільшення обсягів депозитних вкладів шляхом нівелювання існуючих недоліків даного виду заощаджень;
- активна участь фінансових посередників у залученні заощаджень та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Заощадження в економіці України: макроекономічний аналіз: Монографія. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. – 536с.
2. Бандурка О.М., Дзюба Н.В. Первісне нагромадження капіталу в економіці України: Монографія. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр.справ, 2003. – 196с.
3. Науменкова С.В. Інституційний розвиток фінансового сектору України / С.В.Науменкова, С.В.Міщенко, // Фінанси України.- 2008. - №7 - С. 87.
4. Савлук М. І. Макроекономічні цілі та наслідки формування заощаджень населення / М. І. Савлук //Доходи та заощадження в перехідній економіці України. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2003. –С. 209
5. Фінансова грамотність та обізнаність в Україні: факти та висновки. / Р. Бонд, О. Куценко, Н. Лозицька – К., 2010. – 36 с.